

Yazar: (E)Tuğg.Dr.Oktay Bingöl

Gazze Krizinin Arka Planı: “Arap Baharı” Sonrası Güç Dengesi Mücadelesi

Son bir haftadır Orta Doğu’da kronikleşmiş Gazze krizlerinin bir yenisiyle karşı karşıyayız. Krizin görünen boyutunda; Hamas ve Filistin’in diğer silahlı örgütleri, Tel Aviv ve Kudüs şehirlerini de hedef alarak roket fırlatıyor, İsrail ise buna hava taarruzları ile sert karşılık vererek Gazze’yi bombalıyor, masum insanları, kadınları ve çocukları öldürüyor. Çeşitli haber kaynaklarına göre, çoğunluğu Filistinli olmak üzere onlarca ölü ve yüzlerce yaralı var. Karşılıklı saldırılar yoğunlaştıkça zayıyat artıyor ve insani sonuçlar ağırlaşıyor.

İsrail’in saldırılarında Gazze’deki roket mevzileriyle birlikte Hamas’ın komuta kontrol ve yönetim sistemini hedef alındığı iddia ediliyor. İsrail’in; 13 Kasım’da Hamas’ın önemli askeri liderlerinden, İzzeddin Kasım Tuğayları’nın komutanı ve Fecr roket programının mimarı olduğu söylenen Ahmet Cebari’yi öldürülmesi, 17 Kasım sabah saatlerinde Gazze’de başbakanlık ve bakanlıklar binaları ile Hamas liderlerinin evlerinin hedef alınması bu iddiayı doğruluyor.

Gazze krizi giderek derinleşirken ABD, İngiltere ve BM başta olmak üzere uluslararası aktörlerin Hamas’ı suçlayan ve İsrail’in saldırılarını meşru müdafaa kapsamında gören bir dil benimsemeleri; Rusya’nın İsrail’i saldırıdan ziyade orantısız kuvvet kullanmasından dolayı suçlaması, Mısır ve İran’ın kendi kamuoylarını rahatlatmaya yönelik sözde sert ancak ihtiyatlı tavırları dikkatlerden kaçmıyor. En sert tepkiler ise Katar ve Türkiye’den geliyor. Gazze krizi bu özellikleri ile ayrıntılı bir analizi hak ediyor.

Öncelikle Gazze’ye komşu Mısır’dan başlayalım. Mısır’ın Gazze’ye yönelik operasyonlar açısından önemi; Sina’nın Gazze’ye lojistik ve ikmal derinliği sağlaması ile Ferah sınır kapısı ve yer altı tünellerinin varlığından kaynaklanıyor. Bu yerler, hem insani yardım ve ticaret için hem de kaçakçılık, silah sevkiyatı ve militanların sızması için koridor özelliği taşıyor. Mısır, Mübarek döneminde geçiş noktalarının kontrolünü sağlayarak Gazze’den Sina’ya ve dolayısıyla Mısır’a Filistinli göçmen akınına izin vermediği gibi İsrail’le çatışmamak için militanların ve silahların geçişini de engelledi. Mısır, 2008 yılında İsrail’in Gazze’ye karşı kara harekâtında Ferah kapısını kapalı tuttu, Filistinlilerin geçişine müsaade etmedi. Mısır’da artık Mübarek yok. Müslüman Kardeşler hâkim güç. Devlet başkanı Mursi, biraz ürkek bir sesle kapıyı bu sefer yaralıları için açık tutacağını söyledi, ama hemen çark etti ve kapıyı kapattı. Mısır’ın İsrail’e karşı farklı bir politika izleme arzusu olduğu açık, ancak Mısır henüz bu gücü

kendisinde göremiyor. İsrail'in Gazze'ye yönelik kara harekâtı başlatması durumunda da Refah kapısı kapalı tutulursa Mısır- İsrail ilişkilerinde bir değişiklik olmayacak demektir. Ters durumda, İsrail'in Gazze'ye kara harekâtı sırasında Mısır-Gazze sınırında her iki ülke askerleri, çatışmaya neden olabilecek kadar yakın ve sıcak temasa girmek zorunda kalacaklardır. İkili ilişkiler gerginleştikçe, İsrail'in Mısır'dan 2011 yılında radikal İslami örgütlerle mücadele etmek için Sina'ya 1978 Camp David anlaşması hükümlerine aykırı olarak soktuğu ve kendisinin göz yumduğu takviye kuvvetlerini geri çekmesini isteyeceği açıktır. Mısır'ın bu talebi yerine getirmemesi durumunda Sina'da bir çatışma beklemek gerekir. Mısır şu anda geri adım atarak, temkinli davranarak ve ara buluculuğa soyunarak böyle bir yolu denemek istemiyor görünüyor. Mübarek sonrası ideolojik motivasyonu daha fazla olan yeni yönetim reel politikayı öğreniyor.

Gazze krizinin arka planının aydınlatılması için Hamas'ın ve Filistin'deki diğer silahlı aktörlerin ne yapmaya çalıştıkları da önemlidir. Hamas'ın veya diğer Filistinli silahlı grupların İsrail'e karşı havan ve roket atışları yıllardır devam ediyor. İsrail kısa menzilli silahların varlığına istihbaratı ve hava savunma sistemleri ile tedbir almış durumda. Ara sıra birkaç roket hava savunma sistemini aşarak İsrail yerleşim birimlerine düşüyor ve İsrail de ihtiyatlı bir karşılık veriyordu. Karşılıklı saldırılar bir anlamda tüm tarafların kanıksadığı bir çeşit statüko oluşturmuştu. Gazze'de yıllardır alışlagelmiş bu statükoyu değiştiren ve güncel krizi tetikleyen ise Hamas'ın uzun menzilli roket programıdır. Fecr-5 olarak adlandırılan roketler 75-80 km menzile sahip. Bu menzil, Gazze'den Tel Aviv ve Kudüs'ün vurulabilmesi anlamına geliyor. Bu nedenle, Fecr-5 roketleri İsrail tarafından önemli bir tehdit olarak algılanıyor.

Fecr-5 roketlerinin tedarikçisi ise İran'dır. Bu roketlerin Hamas'a verilmesi 2008-2009 yıllarına gidiyor. Ancak o yıllarda İsrail istihbaratı muhtemelen yeterli bilgiye sahip değildi. Roketlerin parçalarının Kızıldeniz rotasıyla Sudan'a götürüldüğü ve montaj tesislerinde birleştirilerek faal hale getirildiği, Sina üzerinden Gazze'ye ulaştırıldığı çok sonra öğrenilmiş olabilir. İsrail 23 Ekim 2012'de Sudan'ın başkenti Hortum yakınlarında Yarmuk bölgesinde silah deposu olduğu iddia edilen tesisleri vurdu. Bu tesislerin Fecr-5 roketlerinin montaj ve depolama tesisleri olarak kullanılma olasılığı hayli yüksek. Ancak roketlerin bir bölümü daha önce Gazze'ye ulaştırılmıştı.

Uzun menzilli roket programının açığa çıkarılması Hamas'ı endişeye düşürdü ve Mısır'ın arabuluculuğunda 25 Ekim'de ateşkes sağlandı. Ancak başta İslami Cihad olmak üzere Filistin'deki diğer radikal silahlı örgütler ateşkese uymadılar. Durum Hamas'ın kontrolünden çıktı, 10 Kasım'da İsrail'e karşı saldırılar artmaya başladı. İsrail zırhlı araçlarına karşı anti tank silahları kullanıldı, Tel Aviv ve Kudüs'e karşı roket ve havan saldırıları yoğunlaştı. İsrail bu fırsatı kullanarak Hamas'ın Gazze'deki uzun menzilli roketlerini imha etmek için operasyonlara başladı. Hamas ise İsrail'in eninde sonunda

Gazze'ye yönelik bir askeri harekâta girişeceğini hesap ederek, Filistinliler arasında ve İslam dünyasında itibarını kaybetmemek için uzun menzilli roketlerini ateşlemeye başladı.

İran bu gelişmelerden son derece memnundur. Öncelikle dikkatler Suriye krizinden biraz olsun uzaklaşmıştır. Gazze krizi bu kapsamda Suriye'nin de işine gelmiştir. İran aynı zamanda Mısır ve Tunus'ta yönetim değişiklikleri sonrası Hamas başta olmak üzere bölgedeki aktörlerle bağlarını tazeleyip etkisini tekrar gösterme fırsatı bulmuştur. Krizin asıl nedeni olan Fecr-5 roketlerinin tedarikçi olarak İran'ın yeni denge arayan Müslüman ülkelerine mesajı açıktır. İran ayrıca, kendi nükleer programından dolayı yapılacak bir saldırı durumunda İsrail'e karşı kullanabileceği kapasitenin azalmadığını hatta çeşitlendiğini gösteriyor. Krizin tırmandığı dönemin ABD başkanlık seçimleri sonrasında ve Obama'nın kıl payı seçildiği sürecin arkasına gelmesi ayrıca dikkat çekici. İran, Obama'ya verilen zayıf desteğin farkında olarak ABD karar verme sistemini test ediyor. İran, Gazze krizinin Hamas'ın Mısır'da iktidara gelen Müslüman Kardeşler ile ideolojik bağlarını zayıflatılmasına yardım ettiğinin ve İslami Cihad gibi kendisine daha yakın örgütlerin gücünü artırdığının farkındadır. İsrail'in Gazze'ye kara harekâtı, Müslüman Kardeşlerin Filistin'de olduğu kadar Mısır, Ürdün, Lübnan ve Suriye'de halk desteğinin azalması demektir. İran bu sonuçlar için İsrail'e minnet duyuyor olmalı.

Şüphesiz ki İsrail, İran'ın olası kazançlarının farkındadır. Bu nedenle Gazze'ye kara harekâtına başlasa bile Hamas'ı fazla yıpratmayacaktır. Asıl tehdit olarak gördüğü Fecr-5 roketlerini, güdümlü anti tank ve uçaksavar füzelerinin imha edilmesini hedefleyecektir. Bu kapsamda Gazze kara harekâtını başlatma kararı hava saldırılarının hasar kıymetlendirmesine bağlı olacaktır.

Gazze krizi, Türkiye'nin bölgeye yönelik kapasitesinin ve etkisinin test edildiği bir laboratuvar özelliği taşıyor. Türkiye'nin, yüksek perdeden açıklamalar ve insani bir boyut taşıdığından kuşku duyulmayacak duygusal söylemlerin dışında bir kapasitesi ve etkisi görünmüyor. Bu zayıflığın, bir iki yıl içinde İsrail ile irtibatı tamamen kesen, İran'ı hasımlaştıran, Suriye'yi düşmanlaştıran ve Rusya ile karşı karşıya gelmeyi başaran dış politikamız için sürpriz olmaması gerekir. Ama yine de bir hayal kırıklığı ve şaşkınlık var. Türk karar vericilerin, bir seri telefon görüşmesi sonrası başta ABD olmak üzere uluslararası toplumu duyarsızlıkla suçlaması da bu durumu açıkça yansıtıyor.

